

PHOTO LONDON 2023

Pavína Vogelová

Velké světové fotografické festivaly dávají příležitost ke konfrontaci a zorientování se v aktuálních technologických i vizuálních akceleracích fotografického média včetně AI fotografie, NFT nebo digitálního umění.¹ V případě festivalu Photo London se jedná o každoroční květnovou událost světového formátu, přitahující pozornost fotografů, kurátorů, sběratelů i teoretiků z největších paměťových institucí. Setkávají se zde zástupci renomovaných světových muzeí a galerií z USA, Francie, Kanady, Číny, Izraele, Nizozemska, Švýcarska, Austrálie, Švédska nebo Španělska. Zájmu se akce těší například ze strany institucí jako Aperture Foundation (New York), Centre Pompidou (Paříž), Fine Arts Museums of San Francisco, Foam (Amsterdam), Fotografiska NYC, The Contemporary Museum of Photography, Art & Culture (New York), Instituto Moreira Salles (São Paulo), Inter Art Center (Peking), MAMCO (Ženeva), La MEP (Paříž), Museum Voorlinden (Wassenaar), Muzeum Sztuki Nowoczesnej (Varšava), National Gallery of Art (Washington, DC), The Getty Center (Los Angeles), Tate a Victoria & Albert Museum (Londýn) a další.

Festival se koná v ikonických historických prostorách Somerset House v centru Londýna, což podtrhuje jedinečnost atmosféry tohoto festivalu.² Photo London založili v roce 2011 Emma Mapp a Kit Shah. S nástupem nového ředitele Kamiara Malekiho v únoru 2023 nabídl tento festivalový ročník několik inovací. Photo London 2023 se skrze fotografii zaměřil především na aktivní otevřený přístup k ekologickým otázkám a k iniciaci udržitelnosti prostřednictvím využívání přírodních zdrojů, ekologických barviv a recyklovaného materiálu, a to jak prakticky, tak teoreticky ve formách prezentace, percepce a recepce fotografického média. V kombinaci se zásadním těžištěm festivalu v podobě výstav, debat, odborných workshopů a seminářů s renomovanými osobnostmi i začínajícími tvůrci jde o inspirativní

škálu průníků od pre-historie po nejsoučasnější experimentální trendy ve fotografii.

Úspěšnou dlouhodobou strategií je zacílení na progresivní tendence a myšlení nejmladší fotografické generace. Pro začínající fotografy a fotografky v prostředí profesionální světové fotografie se jedná o důležitý odrazový můstek do světové fotografie, ověření kvalit a perspektiv skrze soutěžní sekci Discovery. Jsou zde udělovány ceny *Photo London x Hahnemühle Student Award* pro studenty fotografických oborů na univerzitách ve Velké Británii nebo cena *Photo London x Nikon Emerging Photographer Award*, taktéž věnovaná mladé generaci. Ceny za rok 2023 si odnesli Cieran Jay Forster³ z University of the Arts London, francouzská fotografka Léa Habourdin⁴ zastoupená Fisheye Gallery v Paříži nebo iránská fotografka Maryam Palizgir⁵ prezentovaná společností Roya Khadjavi Projects z New Yorku.

Ročníkem Photo London 2023 rezonovala sociální, politická a environmentální témata. Není proto divu, že hlavní osobností osmého ročníku festivalu se stal Martin Parr (*1952), kterému byla zároveň udělena prestižní cena *Photo London's 2023 Master of Photography* za mimořádný přínos světové fotografii. Parr ji získal jako osmý v pořadí.⁶ Prosařil se svým originálním hyperrealistickým fotografickým pojetím britské každodennosti s nezaměnitelnou nadsázkou a humorem. Od osmdesátých let zachycoval životní styl obyčejných Britů a sociální úpadek. Jeho originální, inovativní přístup k sociálnímu dokumentu s výrazným osobním stylem můžeme definovat jako satirický fotožurnalismus. Viz jeho proslulé cykly *Bad Weather* (1982), *Common Sense* (1995–1999) a mnohé další. Zásadní je však i jeho mimořádný vliv na fotografické médium, dalece přesahující vlastní fotografické úspěchy, když v roce 2017 založil v Bristolu nadaci s vlastním archívem, do kterého získal i díla dalších významných autorů z Velké Británie a Irska.

1 Z dalších důležitých světových fotografických festivalů zmiňme například *Fotofest* (Houston, USA) jako jeden z největších a nejvýznamnějších v Severní Americe a *Les Rencontres d'Arles* (Arles, Francie) patřící k nejstarším a nejprestižnějším na světě. Ve Španělsku se každoročně představuje festival fotografie a vizuálního umění *PHotoEspaña*, v Japonsku *Kyotographie* (Kjóto), dále *Month of Photography* v Los Angeles, *Breda-Photo* (Breda, Nizozemsko) nebo *Format International Photography Festival* (Derby, Velká Británie) a další.

2 Somerset House je dnes významným kulturním a uměleckým centrem. Pořádá různé akce, umělecké výstavy, filmové projekce, koncerty nebo módní přehlídky. Zároveň je sídlem několika kreativních organizací, včetně The Courtauld Institute of Art a King's College London Cultural Institute. Somerset House je známý svými živými veřejnými programy. V létě se na nádvoří konají koncerty a filmové projekce pod širým nebem, v zimě se z něj stává oblíbené kluziště. Pořádá i každoroční London Design Biennale.

3 INDEX – CieranJay (cieranjayforster.com) [cit. 13. 5. 2024].

4 WORKS – Léa Habourdin WORKS – French visual artist (leahabourdin.com) [cit. 13. 5. 2024].

5 Maryam Palizgir – Visual Artist [cit. 13. 5. 2024].

6 Dalšími držiteli ceny *Photo London's Master of Photography* jsou Sebastião Salgado (2015), Don McCullin (2016), Taryn Simon (2017), Edward Burtynsky (2018), Stephen Shore (2019), Shirin Neshat (2021) a Nick Knight (2022).

Obr. 1. Markéta Luskáčová, debata v Tate Modern, Offprint London, 12. 5. 2023, foto Pavlína Vogelová.

Zásadním přínosem Photo London 2023 byla především prezentace širokého spektra pojetí sociálně-politické dokumentární fotografie reflektující současná společenská témata z globálních perspektiv. Připomeňme několik nejsilnějších z nich. Jednalo se například o současnou mexickou fotografii ve výstavě *Fotografía Maroma: A Living Gallery of Mexican Photography*.⁷ Čtyři fotografky a fotografové Patricia Lagarde, Javier Hinojosa, Ilán Rabchinsky a Margot Kalach se zaměřili na aktuální obrazovou identitu mexického poloostrova Yucatan, obestřeného dozvuky mayské historie. Z tématu životního prostředí a environmentu fascinovaly letecké snímky kanadského fotografa Edwarda Burtynského⁸ dokumentujícího dopady lidského zásahu na planetu nebo práce Mandy Barker s tématem plastového odpadu v moři a jeho důsledky.⁹ Oba soubory upozorňují na křehkost a zranitelnost našeho životního prostředí.

Britskou fotografii prezentovala výstava *From Welfare to Wellbeing: Women Photographers*, kterou připravilo Centre for British Photography.¹⁰ Zkoumala ženskou otázku z hlediska humanistické dokumentární tradice v přímé komparaci s performativním, osobnějším přístupem. Zahrnovala fotografie těchto autorek: Heather Agyepong, Shirley Baker, Dorothy Bohm, Sonia Boyce, Juno Calypso, Maisie Cousins, Eliza Hatch, Susan Hiller, Rose Finn-Kelcey, Anna

Fox, Alexis Hunter, Rosy Martin, Laura Pannack, Polly Penrose, Grace Robertson, Jo Spence, Paloma Tendero, Edith Tudor-Hart, ale i práce české fotografky Markéty Luskáčové (*1944) z jejího londýnského teritoria.

Markéta Luskáčová žije a pracuje v Londýně od roku 1975. Od své emigrace se zaměřuje na dokumentaci proměny městského pouličního života. Její fotografie jsou postavené na důvěře, vztahu mezi fotografujícím a fotografovaným. Když rekapitulujeme fotografický dokument Markéty Luskáčové, vnímáme aktuálnost problémů, kterým se věnovala v dřívější době. Jde o témata násilí na ženách a dětech z projektu z londýnského azylového domu *Chiswick Women's Aid* (1976–1977), zajímá se o kolorit londýnských pouličních trhů *Spitalfields* (1974–2014) nebo sleduje a zachycuje *Pouliční muzikanty* (1978–1979) v londýnských ulicích. Zásadním cyklem je i časosběrná dokumentace života několika dětí ve Velké Británii *Citizen* (1986–2000) a další.

Sociální cítění bylo u Markéty Luskáčové patrné již před její emigrací v roce 1975. Studovala sociologii kultury na Karlově univerzitě v Praze a již do své diplomové práce o tradičních formách náboženství na Slovensku zařadila vlastní fotografie poutníků. Sociologii proto bezprostředně doplnila studiem fotografie na pražské FAMU (1967–1969).

7 <https://photonlondon.org/fotografia-maroma-now-on-show/> [cit. 13. 5. 2024].

8 Photographs — Edward Burtynsky [cit. 13. 5. 2024].

9 MANDY BARKER (mandy-barker.com) [cit. 13. 5. 2024].

10 Viz Centre for British Photography [cit. 13. 5. 2024].

Obr. 2. Photo London 2023, výstava *I MATTER / I AM HUMAN*, 14. 5. 2023, foto Pavlína Vogelová.

Po odchodu fotografa Josefa Koudelky z Divadla za branou nastoupila Luskáčová na jeho doporučení na uvolněné místo. Ředitelem byl tehdy Otomar Krejča. V letech 1976 až 1980 byla nominovanou členkou agentury Magnum Photos. V roce 2018 získala cenu Osobnost české fotografie za dlouhodobý přínos české fotografii. Připomeňme její nejvýraznější domácí cykly jako jsou *Poutníci* (1964–1971, Polsko/Slovensko), *Šumiac* (1967–1974, Slovensko), *Okupace Československa* (1968), *Pohřeb Jana Palacha* (1969) nebo *Divadlo za branou* (1970–1972).

Z debatních akcí festivalu zmiňme Program Talks, který společně pořádaly společnosti Aperture, Nikon a FT Weekend. Během festivalu představili například britského fotografa Nicka Waplingtona (*1965), který je proslulý svým svérázným způsobem pozorování chování lidí v nejružnějších prostředích a podmínkách. V devadesátých letech vzbudil zájem Johna Bergera a Richarda Avedona svým cyklem *Living Room*.¹¹ Od té doby zaznamenával obrovskou škálu typologie lidí a jejich sociopolitické zázemí, skutečný život. Skrze obraz zkoumá různorodost spekter a povah jednotlivých komunit, jež jsou mu následně vodítkem k životu

samému. Promítá vlastní subjektivní hledisko do obrazu a podsouvá ho divákovi pomocí specifických vizuálních podnětů. Jeho práce potvrzují, že fotografie už není o jediném nefiktivním snímku, ale ani o inscenovaném okamžiku, který nabízí více nových průsečíků a vhlédů ve vnímání a čtení obrazu. Jeho fotografie neodráží jen sociální fotografický dokument, ale fungují jako prostředek, nástroj společenské změny coby „historie zdola“.¹² Waplingtonův přístup spočívá v ovládnutí záběru nejen toho, co je jeho součástí, ale i toho, co v něm chybí. Jde o skoky a vynechávky. Udrží děj fotografického příběhu v pohybu, v propojenosti a v bohatosti dozvuků minulosti do budoucnosti. Je důležité, co a proč je přeskočeno i co je vynecháno. A to, co je vynecháno, je ve výsledku možná cennější než to, co je zanecháno.

Festival Photo London 2023 zastřešovala a propojovala venkovní výstava na nádvoří Somerset House *I MATTER / I AM HUMAN*, realizovaná neziskovou organizací Case Art Fund se sídlem v Chicagu a Oslu. Cítila na šíření povědomí o lidských právech dětí, na jejich hlas a možnost vyjádřit se. Šlo o výstavu portrétů dětí z celého světa a téma

¹¹ Viz např. Domestic bliss: legends in their own living rooms – in pictures | Art and design | The Guardian [cit. 13. 5. 2024].

¹² Fenomémem „historie zdola“ se zabýval britský historik Edward Palmer Thompson ve své knize *The Making of the English Working Class* (1963), když odmítl velké tradiční politické dějiny ve prospěch studia obyčejných lidí a každodenního života.

o zranitelných skupinách s mottem „*Na dětských hlasech záleží a kamera je perfektní způsob, jak pomoci dětem vyjádřit se*“.¹³

Festival bezesporu představuje prestižní záležitost pro umělce, fotografy, ale i teoretiky, sběratele, historiky fotografie, galerie a muzea. Právě ročník 2023 poukázal na směřování fotografie a nové přístupy, kterými se fotografická tvorba po celém světě ubírá. Nejvýraznější současné tendence ve světové fotografii představené na Photo London 2023 bezesporu reflektujeme v Austrálii, Brazílii, Kanadě, Číně nebo v Izraeli. Co rezonovalo, byla citelná

synergie mezi fotografií a jinými formami umění. Fotografie tu komunikovala s filmem, inscenací, módní fotografií spolu s ikonickou tvorbou renomovaných fotografů, jako byl například německý módní fotograf a filmový režisér Peter Lindbergh (1944–2019). K rezonanci samozřejmě výrazně přispívá umělá inteligence, ale i široký zájem o revizi tradičních fotochemických technik a procesů na straně druhé, jež na Photo London 2023 potvrdily, jak moc jsou pro současnou kreativitu důležité znalosti vlastních kořenů a podstaty fotografie.